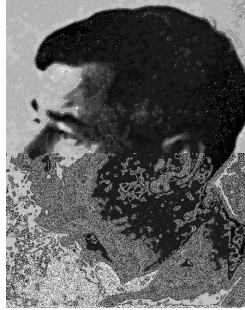

זכרון לראשונים

וולטר קאופמן

(פרייבורג 1921 – פרינסטון 1980)

יוחנן גלוקר

דברים לזכרו

וולטר קאופמן (Walter Kaufmann), אחד מחשובי המומחים במאה העשרים לפילוסופיה הגרמנית ורקעה ההיסטורי והספרותי, ולאכסיסטנציאליזם, רקעו ומקורותיו, מסמל בחייו ובפעלו צדדים אחדים של "המציאות היהודית" – la condition juive – במאה העשרים.

קאופמן נולד בפרייבורג שבדרום גרמניה למשפחה יהודית במקורה, אלא שהוריו עברו לנצרות הלותרנית עוד לפני שנולד. הוא גדל בברלין כילד גרמני פרוטסטנטי לכל דבר. הוא עצמו מספר שבגיל עשר שאל את אביו מה טיבו של "רוח הקודש" שבשילוש, שמורה הדת בבית הספר הצהיר שיש להאמין בו – ומשלא זכה לתשובה מספקת, החליט לעזוב את הנצרות ולהתייחד. זאת עשה בגיל 12, בו מותר היה לפי החוק הגרמני לאדם להמיר את דתו. הוא דבק ביהדות האורתודוקסית ולמד עברית, מקרא ותלמוד במלוא

המרץ וההתלהבות בסמינר אורתודוכסי לרבנים. עוד בשנותיו האחרונות בגרמניה ראה את ייעודו כרב אורתודוכסי. בשנת 1938/9, ברגע האחרון, הצליח לברוח עם הוריו לאנגליה, ומשם הוא המשיך לארצות הברית. בשנות מלחמת העולם השנייה שרת בצבא ארצות הברית, ובשנת 1944 היה לאזרח אמריקאי.

תוך שנות שרותו בצבא החל בלמודיו, לראשונה בויליאמס קולג', בו קבל תואר ראשון בפילוסופיה, ואחר כך בהרווארד, בה עשה את למודי התואר השני והשלישי (דוקטוראט בשנת 1947). מיד עם קבלת התואר השלישי, הצטרף לסגל ההוראה של המחלקה לפילוסופיה באוניברסיטת פרינסטון (פרופסור מן המניין משנת 1962), ונשאר בה עד יום מותו.

את שמו כחוקר ופרשן טכסטים – ובמידה רבה פרשן ומתרגם של טכסטים גרמניים לקורא ששפתו אנגלית – קנה קאופמן במשך השנים כמתרגם ומפרש של מקורות ספרותיים ופילוסופיים מגרמנית לאנגלית (ניצשה, היגל, לסינג, גיתה, ואחרים), וכן כמחברם של ספרים שהאירו את המחשבה הגרמנית גם "מבפנים" – אך באנגלית. ספרו *ניצשה: פילוסוף, פסיכולוג, אנטיכריסט*, משנת 1950 (תרגום עברי של ישראל אלדד, 1982), הציע גישה חדשה ואוהדת לפילוסוף שנחשב אז בעולם הדובר אנגלית כמבשר האידיאולוגיה הנאצית. ספרו *היגל*, משנת 1965, הציג לקורא האנגלי/אמריקאי לראשונה את היגל כסופר ופילוסוף גרמני, על רקע מקומו וזמנו, ולא סתם כנציג של "המוחלט". הוא פרסם עשרות ספרים (חלקם הגדול תרגומים מגרמנית) ומאמרים, רובם בענייני פילוסופיה גרמנית של המאות התשע-עשרה והעשרים, וחלקם בענייני פילוסופיה אכסיסטנציאליסטית בגרמניה ומחוצה לה.

בארצות הברית אבד קאופמן את אמונתו הדתית והיה לאתאיסט. בספרו *אמונתו של כופר* (*The Faith of a Heretic*) משנת 1960 הוא מצדיק בחירה זאת מטעמים היסטוריים ופילוסופיים. למרות זאת, מעולם לא נתק את הקשר הרוחני והרגשי ליהדות. דבר זה נכר בספרו *ביקורת הדת והפילוסופיה* (*Critique of Religion and Philosophy*) משנת 1958. בספר זה הוא מותח בקורת שלילית על כל הדתות ועל רוב השיטות הפילוסופיות, אך בין הדתות הוא מקדיש הערכה

מיוחדת לבודהיזם וליהדות – ובעיקר ליהדות. דבריו על היהדות כתובים תוך שליטה במקורות המקראיים והתלמודיים, ובהקדמה הוא מצהיר כי כל התרגומים לאנגלית של טכסטים עבריים וארמיים הם שלו. בצטוטים מן התלמוד, הוא מוסיף, הלך בעקבות הגרסה של ש"ס וילנה.

בשנת 1962 היה קאופמן פרופסור מחקר באוניברסיטה העברית בירושלים. לא היה זה בקורו הראשון או האחרון בירושלים, בה הרגיש כבן בית והכיר כמה מותיקי הפילוסופים – בעיקר את מרדכי מרטין בובר ושמואל הוגו ברגמן. אילו חי עוד שנים אחדות (הוא מת בגיל 59, במלא כוחו), יתכן שהיה עובר לירושלים לעת זקנה.

המאמר "טירתו של היידגר", המופיע כאן, נכתב במקורו עברית ויצא לאור בעיון, כרך ט, חוברת א, 1958 – חוברת המוקדשת למרדכי מרטין בובר ליובל השמונים – עמודים 76–101. קאופמן עצמו פרסם תרגום מורחב של מאמר זה באנגלית בספרו *משיקספיר ועד לאכסיסטנציאליזם (From Shakespeare to Existentialism)*, אוסף מאמרים שיצא לאור בשנת 1959. בהקדמה לאוסף זה מעיר קאופמן – והקורא חש כאן במידה מסוימת של גאווה – שהמאמר יצא לאור במקורו בעברית בכרך המוקדש לבובר.

מאז יצא מאמר זה, התגלו ופורסמו עוד כתבי יד של היידגר – חלקם עוד בחייו של קאופמן – והמחקר והפרשנות של כתבי היידגר הפכו לתעשייה משגשגת. מטרתנו כאן – ובמאמרים אחרים במדור "זכרון לראשונים" – אינה להציג לקורא את "האמת הסופית והמוחלטת" (כאילו יש יצור כזה במדע), אלא להראות כיצד יכול מומחה של ממש לצאת נגד הזרם ולהביא נימוקים כבדי משקל לדבריו. קאופמן החל לחשוב מחשבה עצמאית עוד כילד, ומעולם לא חדל לעשות זאת. באחד מן המאמרים בספר *משיקספיר ועד לאכסיסטנציאליזם* הוא מתאר חודשים אחדים בשנות החמישים שבהם שהה בגרמניה והתחקה על הנעשה בה בתחום הפילוסופיה – בתקופה שבה היידגר חזר ללמד ולפרסם, ונחשב לגדול הפילוסופים החיים. מי שיקרא מאמר זה לא יתחרט על "בזבוז הזמן".

יוחנן גלוקר, כפר סבא

